

КОНКУРЕНТНИЙ КОМПЛАЄНС ЯК ЗАСІБ ОХОРОНИ ВІДНОСИН ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Реалізація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1] у сфері економічної конкуренції вимагає комплексного та системного вивчення європейського досвіду та впровадження в Україні європейських стандартів.

Останніми роками у всьому світі спостерігається різке збільшення кількості правових вимог, в тому числі вимог у сфері комплаєнс, що стосуються діяльності компаній (як малих, так і великих). Дане явище відображає стрімкий розвиток нормативних цінностей, які лежать в основі регулювання та управління комерційною діяльністю, а також зростання етичних очікувань суспільства в цілому. Це знайшло відображення у багатьох сферах – від законодавства щодо протидії хабарництву та корупції до законодавства про охорону навколишнього середовища, охорону праці, захист особистих даних та конкуренції [2].

Антимонопольний комплаєнс (від англ. antitrust compliance), тобто забезпечення дотримання вимог конкурентного законодавства, являє собою систему організаційно-управлінських заходів та процедур, що дозволяють суб'єкту господарювання виявити, мінімізувати, а також попередити ризики порушення конкурентного законодавства, які можуть мати не лише фінансові, а й репутаційні наслідки [2].

Тобто, в основі антимонопольного комплаєнсу покладено управління ризиками з метою уникнення порушень конкурентного законодавства. Для цього в установах, організаціях розробляються та запроваджуються корпоративні програми дотримання конкурентного законодавства (англ. antitrust compliance programmes).

Основними елементами корпоративних програм дотримання конкурентного законодавства є: загальна внутрішня політика з питань дотримання вимог конкурентного законодавства, що закріплює принципи роботи компанії; торгово-збутова (маркетингова) політика компанії, що передбачає недискримінаційні умови і прозорі процедури чи критерії відбору контрагентів для укладення договорів; програми та плани графіки з проведення антимонопольних тренінгів для співробітників; заходи внутрішнього моніторингу та аудиту дотримання працівниками встановлених політик, внутрішніх правил і процедур; проведення комплексних перевірок (due diligence) діяльності компанії; дисциплінарні та інші санкції за порушення співробітниками встановлених політик, внутрішніх правил і процедур; призначення співробітників, відповідальних за антимонопольний комплаєнс, наприклад, «комплаєнс-менеджера»;

організація комунікацій з державними органами, що контролюють дотримання законодавства про захист економічної конкуренції [3].

Запорукою успіху будь-якої комплаєнс-програми, незалежно від того, чи відноситься вона до сфери антимонопольного права чи інших областей, є виведення її на такий рівень, щоб поведінка, передбачена програмою, стала невід'ємною частиною культури компанії [2].

У практичному посібнику ІСС з антимонопольного (конкурентного) комплаєнсу [2] визначено декілька основних кроків при створенні комплаєнс-програми: 1) слід забезпечити визнання компанією того факту, що антимонопольне регулювання стосується її діяльності; 2) визнати антимонопольний комплаєнс як одну зі сфер, якій компанія повинна приділяти увагу; 3) оцінити питання, які виникають у сфері антимонопольного права в якості ризику для компанії; 4) після визнання факту існування ризиків компанії необхідно призначити особу, відповідальну за створення комплаєнс-системи, створити програму антимонопольного комплаєнсу, розробити заходи щодо її реалізації та здійснювати контроль за їх виконанням; 5) залучити в процес вище керівництво, яке має дотримуватись принципів комплаєнсу, оскільки керівництво практично завжди визначає культуру компанії; 6) залучити та отримати підтримку з боку працівників і керівництва на всіх рівнях компанії, забезпечувати процес їх безперервного навчання; 7) розробити та впровадити Кодекс ділової етики як головний керівний документ і орієнтир для всіх співробітників компанії при прийнятті рішень у процесі поточної діяльності.

Так, простий і в той же час ефективний алгоритм був запропонований у Методичних рекомендаціях Управління добросовісної конкуренції Великобританії, який, зокрема, передбачає чотири основних кроки у даному напрямку: виявлення і аналіз ризиків порушення конкурентного законодавства; оцінка ризиків; визначення ресурсів попередження порушень, а також, контроль і моніторинг [4].

Досліджуючи правову базу регулювання комплаєнс-контролю в Україні, у тому числі європейський досвід, Суюсанова О. Л. зазначає, що «комплаєнс-програма повинна включати в собі:

1. Кодекс поведінки: Кодекс корпоративної етики (Code of Ethics); політика повідомлення про порушення (Whistleblowing policy); політика протидії легалізації («відмиванню») доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму (Fight against Money Laundering and Terrorist Financing); політика конфіденційності даних; політика про конфлікт інтересів (Політика «китайських стін») (Chinese Walls).

2. Антикорупційну політику: а. Політика про хабарництво та корупцію (Financial Crime / Fraud Prevention); б. Політика прийняття та дарування подарунків (Gift policy)» [5, с. 67].

В Європі комплаєнс-функція регулюється насамперед наступними документами: директива Євросоюзу «Про ринки фінансових

інструментів (MIFID) встановлює, що інвестиційні компанії повинні встановити і забезпечити роботу комплаєнс-функції; звіт Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO), випущений в березні 2006 року, за комплаєнс-функції в інвестиційних компаніях (Report of IOSCO on the Compliance function at Market Intermediaries); документ «Комплаєнс та комплаєнс-функція в банках» Базельського комітету з нагляду за банками встановлює принципи роботи комплаєнс-функції; інструкції FSA (орган фінансового регулювання і нагляду Великобританії) передбачають розділи по комплаєнс-функції, системі внутрішнього контролю; регулювання Банку Італії за комплаєнс-функції в банках, випущене в липні 2007 року [5, с. 67].

Таким чином, конкурентний комплаєнс можна розглядати як систему превентивних підходів, інструментів та механізмів ризик-менеджменту для уникнення порушень конкурентного законодавства та формування корпоративної культури державного органу.

Конкурентний комплаєнс передбачає розробку комплаєнс-програми та Кодексу етики, визначення відповідальної особи щодо реалізації комплаєнс-програми.

Серед основних підходів до створення антимонопольного комплаєнсу, на нашу думку, є впровадження принципів управління якістю: орієнтація на результат; лідерство керівників на всіх рівнях управління; залучення персоналу до процесів удосконалення та формування стратегії органу; процесний підхід; задоволеність споживачів, системний підхід, управління ризиками тощо.

Запорукою успіху будь-якої комплаєнс-програми, незалежно від того, чи відноситься вона до сфери конкурентного права чи інших областей, є виведення її на такий рівень, щоб поведінка, передбачена програмою, стала невід'ємною частиною культури державного органу.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ ЄС від 27 червня 2014 року. – Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. Т. 1. – Ст. 2125.

2. Практичний посібник ICC з антимонопольного комплаєнсу. – Режим доступу: http://www.chernihiv-oblast.gov.ua/media/upload/pdf/icc_compliance_toolkit.pdf.

3. Погляд бізнесу на питання конкуренції : Антимонопольний комплаєнс / Володимир Саєнко, Максим Назаренко, Ігор Помаз // 5й Форум України з питань конкуренції. Інформаційний дайджест. – Режим доступу: https://www.sk.ua/sites/default/files/antimonopolniy_komplaiens.pdf.

4. Хебава Т. Антимонопольный комплаєнс: каким он должен быть в Украине рассказали юристы «Спенсер и Кауфманн» – Режим доступу:

https://sklaw.com.ua/news/382_antimonopolniy_komplaiens_kakim_on_dolzen_bit_v_ukraine_rasskazali/
5. Суюсанова О. Л. Правова база регулювання комплаєнс-контролю в Україні / О. Л. Суюсанова // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. №1 (52). 2015. – Режим доступу : file:///C:/Users/alpru/Downloads/pppd_2015_1_13.pdf.

Фаїр РАГІМОВ

*к. держ. упр., докторант кафедри
права та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

СУЧАСНА НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ У КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПІВ «GOOD GOVERNANCE»

Важливим завданням державного управління є осмислення теоретико-методологічних засад розвитку регіонів та узгодження регіональних тенденцій із загальнонаціональними завданнями. На сьогодні у європейській регіональній політиці, на яку орієнтується й Україна, на зміну гаслу «Європа країн» прийшло гасло «Європа регіонів», що відображає посилення їх ролі. Особливого значення це набуває в умовах глобалізації, коли інтенсивно розвивається міжнародне співробітництво, поглиблюється міжрегіональна інтеграція. У такому розумінні регіон виступає основою формування і функціонування державної регіональної політики.

Кожна держава приділяє особливу увагу вдосконаленню управління сталим регіональним розвитком. Це пояснюється тим, що поява внутрішніх негативних тенденцій національного соціально-економічного розвитку багатьох випадках спричинена проблемами регіонального характеру. Дуже часто національним державам не вдається знайти ефективної моделі регіонального управління і тому баланс влади у регіонах порушується. Так само, штучне зростання базового (громадівського) рівня місцевого самоврядування деформує власне ідею сталого розвитку регіонів, трансформує її у модель із невизначеними параметрами. Підґрунтям цього є дисбаланс факторів розвитку і питомої ваги суб'єктів управління у встановленні особливостей державного управління регіональним розвитком, коли одним регіонам надається пріоритет, а інші – не отримують належної державної підтримки, відстають у економічному розвитку, а то й стають депресивними. Небезпечним наслідком функціонування такої системи державного управління регіональним розвитком може стати загроза втрати національного суверенітету. Саме такі перестороги завжди